
ALGORITMICĂ. Seminar 5: Variante ale algoritmilor de sortare. Generarea permutărilor și submulțimilor. Aplicații ale tehnicii reducerii. Analiza complexității algoritmilor recursivi.

Problema 1 (S) (*Shell sorting - sortare prin inserție cu pas variabil.*) Unul dintre dezavantajele sortării prin inserție este faptul că la fiecare etapă un element al sirului se deplasează cu o singură poziție. O variantă de reducere a numărului de operații efectuate este de a compara elemente aflate la o distanță mai mare ($h \geq 1$) și de a realiza deplasarea acestor elemente peste mai multe poziții. De fapt tehnica se aplică în mod repetat pentru valori din ce în ce mai mici ale pasului h , asigurând h -sortarea sirului. Un sir $x[1..n]$ este considerat h -sortat dacă orice subșir $x[i_0], x[i_0 + h], x[i_0 + 2h]...$ este sortat ($i_0 \in \{1, \dots, h\}$). Aceasta este ideea algoritmului propus de Donald Shell în 1959 cunoscut sub numele "shell sort".

Elementul cheie al algoritmului îl reprezintă alegerea valorilor pasului h . Pentru alegeri adecvate ale secvenței h_k se poate obține un algoritm de complexitate $\mathcal{O}(n^{3/2})$ în loc de $\mathcal{O}(n^2)$ cum este în cazul algoritmului clasic de sortare prin inserție.

Exemplu. Exemplificăm ideea algoritmului în cazul unui sir cu 15 elemente pentru următoarele valori ale pasului: $h=13$, $h=4$, $h=1$ (care corespund unui sir h_k dat prin relația $h_k = 3h_{k-1} + 1$, $h_1 = 1$):

Etapa 1: pentru $h=13$ se aplică algoritmul sortării prin inserție subșirurilor $x[1], x[14]$ și $x[2], x[15]$, singurele subșiruri cu elemente aflate la distanță h care au mai mult de un element:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
■4 8 10 7 9 12 5 15 2 13 6 1 4 ■3 11

și se obține 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
3 8 10 7 9 12 5 15 2 13 6 1 4 14 11

Etapa 2: pentru $h=4$ se aplică algoritmul sortării prin inserție succesiv subșirurilor: $x[1], x[5], x[9], x[13]$, $x[2], x[6], x[10], x[14], x[3], x[7], x[11], x[15], x[4], x[8], x[12]$. După prima subetapă (prelucrarea primului subșir) prin care se ordonează subșirul constituit din elementele marcate:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
■3 8 10 7 ■9 12 5 15 ■2 13 6 1 ■4 14 11

se obține:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
2 8 10 7 3 12 5 15 4 13 6 1 9 14 11

La a doua subetapă se aplică sortarea prin inserție asupra subșirului constituit din elementele marcate:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
2 ■8 10 7 3 ■12 5 15 4 ■13 6 1 9 ■14 11

obținându-se aceeași configurație (subșirul este deja ordonat crescător) din care se prelucrează acum subșirul constituit din elementele marcate:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
2 8 ■10 7 3 12 ■5 15 4 13 ■6 1 9 14 ■11

obținându-se

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
2	8	5	7	3	12	6	15	4	13	10	1	9	14	11

Se aplică acum sortarea prin inserție asupra subșirului constituit din elementele marcate:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
2	8	5	7	3	12	6	15	4	13	10	□	9	14	11

obținându-se

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
2	8	5	1	3	12	6	7	4	13	10	15	9	14	11

Se aplică acum sortarea prin inserție asupra întregului sir. Pentru acest exemplu aplicarea directă a sortării prin inserție conduce la execuția a 68 de comparații pe când aplicarea sortării cu pas variabil de inserție conduce la execuția a 34 de comparații.

Prelucrarea specifică unei etape (o valoare a pasului de inserție) poate fi descrisă prin:

```

insertie_pas(real x[1..n], integer h)
integer i,j
real aux
for i ← h + 1, n do
    aux ← x[i]
    j ← i - h
    while j ≥ 1 AND aux < x[j] do
        x[j + h] ← x[j]
        j ← j - h
    endwhile
    x[j + h] ← aux
endfor
return x[1..n]
```

Această prelucrare se efectuează pentru diferite valori ale lui h . Un exemplu de sir de valori pentru h (care s-a dovedit a conduce la o variantă eficientă a algoritmului) este cel bazat pe relația de recurență: $h_k = 3h_{k-1} + 1$, $h_1 = 1$. Structura generală a algoritmului va consta în:

```

shellsort(real x[1..n])
integer h
h ← 1
while h ≤ n do
    h ← 3 * h + 1
endwhile
repeat
    h ← h DIV 3
    x[1..n] ← insertie_pas(x[1..n], h)
until h = 1
return x[1..n]
```

O altă variantă de alegere a pasului h , pentru care s-a demonstrat că are complexitatea $\mathcal{O}(n\sqrt{n})$ este $h_k = 2^k - 1$.

Problema 2 (*Shaker sort.*)(S) Sortarea prin interschimbarea elementelor vecine asigură, la fiecare pas al ciclului exterior, plasarea către unui element (de exemplu maximul din subtabloul tratat la etapa respectivă) pe poziția finală. O variantă ceva mai eficientă ar fi ca la fiecare etapă să se plaseze pe pozițiile finale către două elemente (minimul respectiv maximul din subtabloul tratat la etapa respectivă). Pe de altă parte prin reținerea indicelui ultimei interschimnări efectuate, atât la parcurgerea de la stânga la dreapta cât și de la dreapta la stânga se poate limita regiunea analizată cu mai mult de o poziție atât la stânga cât și la dreapta (când tabloul conține porțiuni deja sortate).

Structura algoritmului este:

```

shakersort(real x[1..n])
integer s, d, i, t
s ← 1; d ← n
repeat
    t ← 0
    for i ← s, d - 1 do
        if x[i] > x[i + 1] then x[i] ↔ x[i + 1]; t ← i endif
    endfor
    if t ≠ 0 then
        d ← t; t ← 0
        for i ← d, s + 1, -1 do
            if x[i] < x[i - 1] then x[i] ↔ x[i - 1]; t ← i endif
        endfor
        s ← t
    endif until t = 0 OR s = d
return x[1..n]

```

Problema 3 (S) *Counting sort - sortare prin numărare.* Să considerăm problema sortării unui tablou $x[1..n]$ având elemente din $\{1, 2, \dots, m\}$. Pentru acest caz particular poate fi utilizat un algoritm de complexitate liniară bazat pe următoarele idei:

- se construiește tabelul $f[1..m]$ al frecvențelor de apariție a valorilor elementelor tabloului $x[1..n]$;
- se calculează frecvențele cumulate asociate;
- se folosește tabelul frecvențelor cumulate pentru a construi tabloul ordonat y .

Algoritmul poate fi descris prin:

```

countingsort(integer x[1..n],m)
integer i, f[1..m], y[1..n]
for i ← 1, m do f[i] ← 0 endfor
for i ← 1, n do f[x[i]] ← f[x[i]] + 1 endfor
for i ← 2, m do f[i] ← f[i - 1] + f[i] endfor
for i ← n, 1, -1 do
    y[f[x[i]]] ← x[i]
    f[x[i]] ← f[x[i]] - 1
endfor
for i ← 1, n do x[i] ← y[i] endfor
return x[1..n]

```

Dacă $m \in \mathcal{O}(n)$ atunci algoritmul de sortare prin numărare are complexitate liniară. Dacă însă m este mult mai mare decât n (de exemplu $m \in \mathcal{O}(n^2)$) atunci ordinul de complexitate al algoritmului de sortare este determinat de m . Atât timp cât ciclul de construire al tabloului y este descrescător, algoritmul este stabil.

Problema 4 (S) Radix sort - sortare pe baza cifrelor. Considerăm un tablou $x[1..n]$ având elemente numere naturale constituite din cel mult k cifre. Dacă $m = 10^k$ este semnificativ mai mare decât n atunci sortarea prin numărare nu este eficientă. Dacă însă k este mult mai mic decât n atunci un algoritm de complexitate $\mathcal{O}(kn)$ ar putea fi acceptabil. Un astfel de algoritm este cel bazat pe următoarea idee: se ordonează tabloul în raport cu cifra cea mai puțin semnificativă a fiecarui număr (folosind counting sort) după care se sortează în raport cu cifra de rang imediat superior și.m.d. până se ajunge la cifra cea mai semnificativă. Deci structura generală a algoritmului este:

```

radixsort(integer x[1..n], k)
integer i
for i ← 0, k – 1 do
    x[1..n] ← counting2(x[1..n], 9, i)
endfor
return x[1..n]

```

Algoritmul *counting2* este o adaptare a algoritmului de sortare prin numărare în raport cu cifrele de un anumit rang (i):

```

counting2(integer x[1..n], m, c )
integer i, j, f[0..m], y[1..n]
for i ← 0, m do f[i] ← 0 endfor
for i ← 1, n do
    j ← (x[i]DIV putere(10, c))MOD 10
    f[j] ← f[j] + 1
endfor
for i ← 1, m do f[i] ← f[i – 1] + f[i] endfor
for i ← n, 1, –1 do
    j ← (x[i]DIV putere(10, c))MOD 10
    y[f[j]] ← x[i]
    f[j] ← f[j] – 1
endfor
for i ← 1, n do x[i] ← y[i] endfor
return x[1..n]

```

Algoritmul *counting2* se apelează pentru $m = 9$ deci este de ordinul $\mathcal{O}(n)$. Pe de altă parte pentru ca algoritmul de sortare pe baza cifrelor să funcționeze corect este necesar ca subalgoritmul de sortare prin numărare apelat să fie stabil.

Problema 5 (L) Să se genereze toate permutările de ordin n în ordine lexicografică (în ordinea crescătoare a valorii asociate permutării). Pentru $n = 3$ aceasta înseamnă generarea valorilor în ordinea: (1, 2, 3), (1, 3, 2), (2, 1, 3), (2, 3, 1), (3, 1, 2), (3, 2, 1).

Rezolvare. Se pornește de la permutarea identică $p[1..n]$, $p[i] = i, i = \overline{1, n}$ (care are asociată valoarea $123\dots n$) și se generează succesiv valoarea imediat următoare constituită din aceleasi cifre. Pentru fiecare nouă permutare generată se parcurg etapele:

- identifică cel mai mare indice $i \in \{2, 3, \dots, n\}$ cu proprietatea $p[i] > p[i - 1]$;
- determină poziția, k , a celei mai mici valori din $p[i..n]$ cu proprietatea că $p[k] > p[i - 1]$;
- interschimbă $p[k]$ cu $p[i - 1]$;
- inversează ordinea elementelor din subtabloul $p[i..n]$.

Structura generală a algoritmului:

```

perm(integer n)
integer i, kmin
for i ← 1, n do p[i] ← i endfor
write p[1..n]
i ← identific(p[1..n])
while i > 1 do
    kmin ← minim(p[i..n], i - 1)
    p[i - 1] ↔ p[kmin]
    p[i..n] ← inversare(p[i..n])
    write p[1..n]
    i ← identific(p[1..n])
endwhile

```

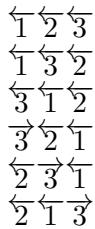
unde $\text{identific}(p[1..n])$ determină cel mai mare indice i cu proprietatea că $x[i] > x[i-1]$, $\text{minim}(p[i..n], i-1)$ determină indicele celui mai mic element din $p[i..n]$ care este mai mare decât $p[i - 1]$ iar $\text{inversare}(p[i..n])$ returnează elementele $p[i..n]$ în ordine inversă.

Pentru fiecare dintre cele $n! - 1$ permutări diferite de permutarea identică se efectuează un număr de operații de ordinul $\mathcal{O}(n)$. Ordinul de complexitate al algoritmului este $\mathcal{O}(n \cdot n!)$.

Problema 6 (S+L) *Algoritmul Johnson-Trotter*. Să se genereze permutările de ordin n astfel încât fiecare permutare să fie obținută din cea imediat anterioară prin interschimbarea a exact două elemente. Acest lucru se poate realiza prin algoritmul Johnson-Trotter ale cărui etape principale sunt:

- Se pornește de la permutarea identică; asociază fiecărui element o un sens de parcurgere (înțial toate elementele au asociat un sens de parcurgere înspre stânga).
- Determină elementul mobil maximal (un element este considerat mobil dacă sensul atașat lui indică către o valoare adiacentă mai mică).
- Interschimbă elementul mobil cu elementul mai mic către care indică.
- Modifică direcția tuturor elementelor mai mari decât elementul mobil.

Ultimele trei etape de mai sus se repetă până nu mai poate fi găsit un element mobil. În cazul permutărilor de ordin 3 algoritmul conduce la următoarea secvență de rezultate:

Sensurile de parcurgere pot fi ușor modelate printr-un tablou $d[1..n]$ în care valoarea -1 corespunde orientării înspre stânga iar valoarea $+1$ corespunde orientării înspre dreapta. În aceste ipoteze algoritmul poate fi descris prin:

```

perm(integer n)
integer p[1..n], d[1..n], k, delta
for i  $\leftarrow$  1, n do p[i] = i; d[i] = -1; endfor
k  $\leftarrow$  mobil (p[1..n], d[1..n])
while k > 0
    delta  $\leftarrow$  d[k]
    p[k]  $\leftrightarrow$  p[k + delta]
    d[k]  $\leftrightarrow$  d[k + delta]
    d[1..n]  $\leftarrow$  modific(p[1..n], d[1..n], k + delta)
    write p[1..n]
    k  $\leftarrow$  mobil(p[1..n], d[1..n])
endwhile

```

Subalgoritmul de determinare a elementului mobil este:

```

mobil(integer p[1..n], d[1..n])
integer i, k, j
k  $\leftarrow$  0; i  $\leftarrow$  1;
while k = 0 AND i  $\leq$  n do
    if i + d[i]  $\geq$  1 AND i + d[i]  $\leq$  n AND p[i] > p[i + d[i]] then k  $\leftarrow$  i
    else i  $\leftarrow$  i + 1
endwhile
for j  $\leftarrow$  i + 1, n do
    if j + d[j]  $\leq$  n AND p[j] > p[j + d[j]] AND p[j] > p[k] then k  $\leftarrow$  j
    endif
endfor
return k

```

Subalgoritmul de modificare a sensurilor asociate elementelor mai mari decât $p[k]$:

```

modific(integer p[1..n], d[1..n], k)
integer i
for i  $\leftarrow$  1, n do
    if p[i] > p[k] then d[i]  $\leftarrow$  -d[i] endif
endfor
return d[1..n]

```

Problema 7 (S+L) Să se genereze toate șirurile binare cu n elemente (problema este echivalentă cu generarea tuturor submulțimilor unei mulțimi cu n elemente).

Rezolvare. O primă variantă de rezolvare constă în numărarea în baza doi pornind de la șirul valorilor egale cu 0. Algoritmul poate fi descris prin:

```

generare(integer n)
integer i, r
for i  $\leftarrow$  1, n do p[i]  $\leftarrow$  0 endfor
repeat
    write p[1..n]
    r  $\leftarrow$  inc(p[1..n])
until r = 1

```

cu algoritmul de incrementare descris prin:

```

inc(integer p[1..n])
integer i, r, s
s  $\leftarrow$  p[n] + 1; p[n]  $\leftarrow$  sMOD2; r  $\leftarrow$  sDIV2;
i  $\leftarrow$  n - 1
while r > 0 AND i  $\geq$  1 do
    s  $\leftarrow$  p[i] + r;
    p[i]  $\leftarrow$  sMOD2;
    r  $\leftarrow$  sDIV2;
    i  $\leftarrow$  i - 1
endwhile
return r

```

Pentru fiecare dintre cei 2^n vectori se efectuează $\mathcal{O}(n)$ operații, deci algoritmul are ordinul de complexitate $\mathcal{O}(n2^n)$.

O altă variantă, bazată pe tehnica reducerii, este:

```

generare(integer k)
if k = 1 then
    p[1]  $\leftarrow$  0
    write (a[1..n])
    p[1]  $\leftarrow$  1
    write (a[1..n])
else
    p[k]  $\leftarrow$  0
    generare(k - 1)
    p[k]  $\leftarrow$  1
    generare(k - 1)
endif

```

Pentru a determina ordinul de complexitate al algoritmului notăm cu $T(n)$ numărul de atribuiri efectuate. Acesta va satisface relația de recurență:

$$T(n) = \begin{cases} 2 & n = 1 \\ 2T(n-1) + 2 & n > 1 \end{cases}$$

Pentru rezolvarea relației de recurență se aplică metoda substituției inverse:

$$\begin{array}{l}
 T(n) = 2T(n-1) + 2 & \cdot 1 \\
 T(n-1) = 2T(n-2) + 2 & \cdot 2 \\
 \vdots & \\
 T(2) = 2T(1) + 2 & \cdot 2^{n-1} \\
 T(1) = 2 & \cdot 2^n
 \end{array}$$

Prin însumarea relațiilor și reducerea termenilor asemenea se obține $T(n) = 2(1 + 2 + \dots + 2^{n-1} + 2^n) = 2(2^{n+1} - 1) \in \Theta(2^n)$.

Problema 8 (L) Să se calculeze A^p unde A este o matrice $n \times n$ și p este o valoare naturală mai mare decât 1. Să se analizeze complexitatea algoritmului propus.

Rezolvare. Presupunem că $\text{produs}(A[1..n, 1..n], B[1..n, 1..n])$ este un algoritm care returnează produsul matricilor A și B specificate ca parametri de intrare.

O primă variantă de calcul a lui A^p se bazează pe metoda forței brute și conduce la un algoritm de forma:

```

putere1(real A[1..n, 1..n], integer p)
real P[1..n, 1..n]
integer i
P[1..n, 1..n] ← A[1..n, 1..n]
for i ← 2, p do P ← produs(P, A)
endfor

```

Pentru a analiza complexitatea considerăm că dimensiunea problemei este determinată de perechea (n, p) și că operația dominantă este cea de înmulțire efectuată în cadrul algoritmului **produs**. Este ușor de stabilit că la fiecare apel se efectuează n^3 operații de înmulțire astfel că numărul total de înmulțiri efectuate de către algoritmul **putere1** este $T(n, p) = (p-1)n^3 \in \Theta(pn^3)$.

Aplicând tehnica reducerii se obține algoritmul:

```

putere2(real A[1..n, 1..n], integer p)
if p = 1 then return A[1..n, 1..n]
else if pMOD2 = 0 then
    B[1..n, 1..n] ← putere(A, p/2)
    return produs(B[1..n, 1..n], B[1..n, 1..n])
else
    B[1..n, 1..n] ← putere(A, (p-1)/2)
    B[1..n, 1..n] ← produs(B[1..n, 1..n], B[1..n, 1..n])
    B[1..n, 1..n] ← produs(B[1..n, 1..n], A[1..n, 1..n])
    return B[1..n, 1..n]
endif
endif

```

Numărul de înmulțiri efectuate în cadrul algoritmului satisface relația de recurență:

$$T(n, p) = \begin{cases} 0 & p = 1 \\ T(n, p/2) + n^3 & p \text{ par} \\ T(n, (p-1)/2) + 2n^3 & p \text{ impar} \end{cases}$$

Considerăm cazul particular $p = 2^k$ și aplicăm metoda substituției inverse:

$$\begin{aligned} T(n, p) &= T(n, p/2) + n^3 \\ T(n, p/2) &= T(n, p/4) + n^3 \\ \vdots \\ T(n, 2) &= T(1) + n^3 \\ T(n, 1) &= 0 \end{aligned}$$

Prin însumarea relațiilor de mai sus se obține $T(n, p) = n^3 \lg p$ pentru $p = 2^k$. Întrucât $T(n, p)$ este crescătoare și $n^3 \lg p$ este o funcție netedă rezultatul poate fi extins și pentru p arbitrar. Prin urmare, în varianta bazată pe metoda reducerii, algoritmul de ridicare la putere a unei matrice este din $\Theta(n^3 \lg p)$.

Teme seminar/laborator

1. Propuneți un algoritm care sortează crescător elementele de pe pozițiile impare ale unui tablou și descrescător cele de pe poziții pare.
2. Adaptați algoritmul de sortare prin numărare pentru ordonarea descrescătoare a unui tablou.
3. Se consideră un set de valori din $\{1, \dots, m\}$. Preprocesați acest set folosind un algoritm de complexitate $\mathcal{O}(\max\{m, n\})$ astfel încât răspunsul la întrebarea "câte elemente se află în intervalul $[a, b]$, $a, b \in \{1, \dots, m\}$ " să poată fi obținut în timp constant.
4. Propuneți un algoritm de complexitate liniară pentru ordonarea crescătoare a unui tablou constituit din n valori întregi aparținând mulțimii $\{0, 2, \dots, n^2 - 1\}$. *Indicație.* Se vor interpreta valorile ca fiind reprezentate în baza n .
5. Se consideră un tablou constituit din triplete de trei valori întregi corespunzătoare unei date calendaristice. Propuneți un algoritm de ordonare crescătoare după valoarea datei.
6. Să se genereze toate permutările elementelor unei mulțimi $\{a_1, \dots, a_n\}$.
7. Stabiliți ce afișează algoritmul de mai jos atunci când este apelat pentru $k = n$ (în ipoteza că lucrează asupra unui tablou global $a[1..n]$ inițializat astfel încât $a[i] = i$) și analizați complexitatea.

```

alg(integer k)
if k = 1 then write a[1..n]
else for i ← 1, k do
    alg(k - 1)
    if kMOD2 = 1 then a[1] ↔ a[k]
        else a[i] ↔ a[k]
    endif
endfor
endif

```

8. Folosind tehnica reducerii să se genereze toate submulțimile cu k elemente ale mulțimii $\{1, 2, \dots, n\}$.